

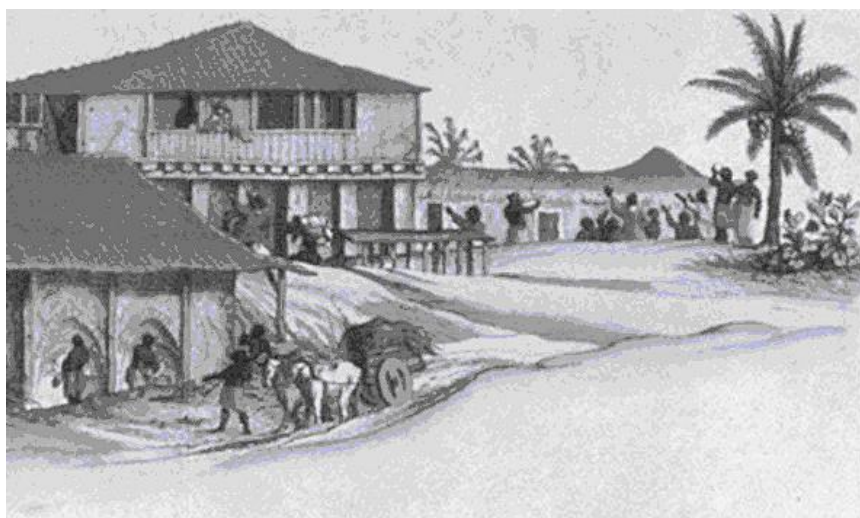
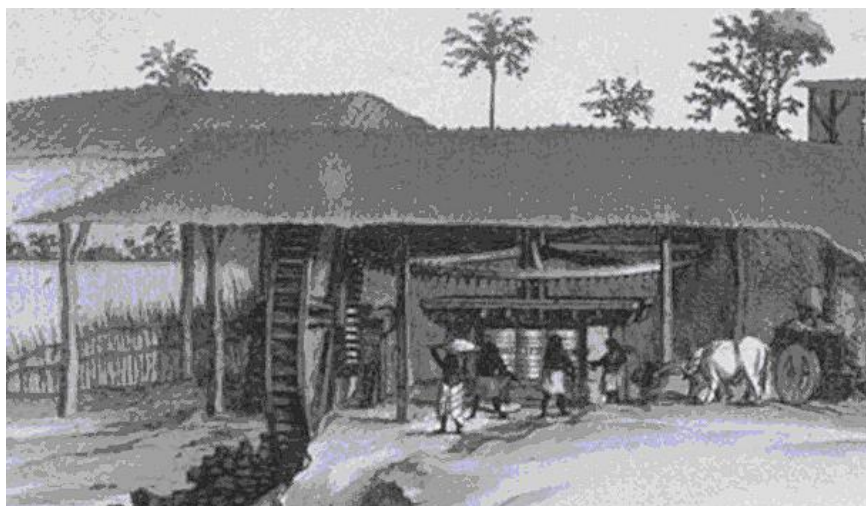
OPSTAND OP 'MON DÉSIR'

Tijdens de bezoeken van meneer De Cosse aan vrienden en neven, was ik zo nu en dan als begeleider mee geweest. Ik kende dan ook nogal wat mensen op andere plantages. Meneer De Cosse had hoog op van mijn werk als planter en hoe ik de slaven had geleerd om te gaan met al het moois wat de natuur bood, inclusief de kapitale oogst waar we voor werkten. De min of meer mislukte oogst werd mij door Aat Zevenstaart persoonlijk aangewreven. Ik zou de mensen niet voldoende onder de duim kunnen houden. Ik zou geen verstand hebben van mijn werk als planter. Gelukkig hadden de neven van meneer De Cosse nog begrip voor zijn goede woorden, ondanks de slechte oogst, en hield ik bij hen een streepje voor. Ik wachtte de buien van Aat Zevenstaart dan ook niet af. Toen een van de neven net voor de slechte oogst op een buurtbezoek kwam, zogenaamd uit vriendelijke belangstelling maar feitelijk omdat ze een oogje hielden op de leefomstandigheden van mevrouw De Cosse, sprak ik hen aan. Ik vroeg hen of ze nog personeel zochten. Dit signaal was voldoende. Ik kreeg het aanbod dat ik ieder moment kon komen als ik zelf wilde.

Dat moment liet niet lang op zich wachten. Toen Aat Zevenstaart voor de zoveelste keer mij onder druk wilde zetten om de slaven voor een kleinigheid af te ranselen, sloeg ik hem van woede genadeloos met zijn eigen kat met zeven staarten om het lijf. Ik was helemaal over de rooie. Na de dood van Catharina kon het mij ook niets meer schelen wat de gevolgen zouden zijn. Gelukkig viel dat mee. Aat Zevenstaart deed geen aangifte bij het fort. Misschien dat hij toch bang was voor een onderzoek? Of was hij nog banger voor de dreigende blikken van de slaven, toen hij briesend op me aanvloog, en enige tientallen van woede glinsterende ogen op zich gericht zag? Nog diezelfde dag pakte ik mijn bezittingen in mijn scheepskist. Er rolde een traan over mijn wang toen ik mijn oude hoorn nog een keer uit de doek rolde, waarin ik hem opgeborgen had. De hoorn waarmee ik de koeien geroepen had, in het Drenthe dat in tijd en afstand zo ver weg was.

Ik legde hem naast de grote Afrikaanse hoorn, de hoorn van de Grote Geest, en mijn andere spullen. Ik nam afscheid van Hanno. Ik had geen idee hoe het met hem verder moest, noch hoe het met mij moest zonder mijn vriend Hanno, maar blijven kon ik niet meer. Hanno kon niet anders, die was eigendom van de plantage, en van Aat Zevenstaart's opdrachtgever. Hanno begreep de situatie volledig. Hij hielp me mijn spullen pakken. Hij wikkelde bijvoorbeeld voorzichtig de grote Afrikaanse hoorn in een doek, die hij zelf voor mij geweven had. 'Vaarwel Martin, ga met God, en wij zien elkaar weer, als God het wil', waren zijn laatste woorden voor mij op de plantage. Ik vertrok op een vrachtbootje, en liet me een paar plantages verderop afzetten bij mijn nieuwe baas. Het werk daar beviel mij best. Het verleden was echter niet weg. Nog vaak waren mijn gedachten bij Mon Désir. Hoe zou het Hanno gaan? Hoe ging het met zijn vrouw, en met mevrouw De Cosse?

Mon Désir. Op de voorgrond het gebouw voor de verwerking van het suikerriet en op de achtergrond (beneden) de grote hoofdwoning.

Aat Zevenstaart leek zijn minachting voor alles wat heilig en goed was uit te willen leven op alles wat kwetsbaar was. Misschien dat hij Hanno wilde treffen omdat hij met Hanno ook mij wilde treffen? Hoe dan ook, toen hij zich vergreep aan Hanno's vrouw, ging er in Hanno iets stuk, wat niet meer te

helen leek. Er ontstond verwijdering tussen Hanno en zijn Elizabeth, die na het gebeurde met Aat niet meer sprak. Daarop ontstond er ook steeds meer genegenheid tussen Hanno en mevrouw de weduwe De Cosse, die hij nog steeds les gaf. Het gevolg was dat op 31 augustus 1685 mevrouw De Cosse beviel van een dochter. Het heette een grote schande te zijn. Nog erger was, voor Aat Zevenstaart, dat mevrouw de weduwe De Cosse tegen niemand wilde zeggen wie de vader van het kind was, zodat het ook niet uitgesloten was dat Aat Zevenstaart dit zou kunnen zijn. Aat riep wel dat hij het niet was, en zo trachtte hij zijn naam op te houden bij de neven van meneer De Cosse en de eigenaar van Mon Désir, maar de schijn dat er toch wat was gebeurd tussen Aat en mevrouw de weduwe De Cosse bleef bestaan. De iets getinte huid, de mooie donkere ogen en het donkere haar zou het kind namelijk ook van Aat Zevenstaart gehad kunnen hebben. Aat was deels Spaans en deels van Afrikaans bloed, via zijn grootmoeder, zodat die wel wat had van Hanno.

Twee slaven houden een makker vast die wacht op zweepslagen.

Het was in deze periode dat ik weer regelmatig terug was op Mon Désir. Soms was ik samen met een van de neven van wijlen van meneer De Cosse, maar vaker was ik er enkel met een paar gewapende begeleiders. Dat was zogenaamd omdat de tocht zo gevaarlijk was. In feite was het ook om Aat Zevenstaart te ontmoedigen. Hij moest niet proberen mij aan te tasten. Mijn bezoeken waren steeds gericht op mevrouw de weduwe De Cosse en haar dochter. En natuurlijk op Hanno. De familie De Cosse ging zich steeds meer zorgen maken over mevrouw, en had veel liever dat ze zo snel mogelijk de plantage zou verlaten. Mevrouw De Cosse wilde daar nu helemaal niets meer van weten. Hoe slechter het ging met de mensen van Mon Désir, háár mensen zoals ze zei, hoe vastberadener ze was om hen te blijven steunen. Ze zorgde voor de zieken, de mishandelden en de zwangeren als een moeder van een groot gezin. De kleine Cilie speelde op de plantage met alles wat los en vast

zat, en met alle andere kinderen, ongeacht ras, kleur of wat dan ook. Het was een levendig kind, dat even hard de Franse liedjes zong die haar moeder haar geleerd had, als de ritmische Afrikaanse woorden van de dansende slaven. Haar vader Hanno zag ze nog maar weinig. Hanno mocht van Aat Zevenstaart geen contact meer hebben met mevrouw De Cosse. De boekhouding was hem ontnomen. Hij werkte nu met alle andere slaven op de akkers, en sliep in een mannenhut tussen de Afrikaanse slaven. Hij leek een verbitterd man te worden. Over zijn gelaat en houding lag een waas van woede, bij iedere blik die in de richting van Aat Zevenstaart ging.

In juni 1689 vertrok ik voor de zoveelste keer naar Mon Désir, en dit keer in grote haast. Het was op de plantages doorgedrongen dat de soldaten in het fort steeds rumoeriger werden. Er broeide iets. Die soldaten, dat was voor veel slaven nog steeds de belangrijkste reden om niet in opstand te komen. Ze waren bang voor het woud en het water, want we maakten hen doodsbang voor alle mogelijke vreselijke beesten en geesten die daarin woonden. De dood van meneer De Cosse werd door de slaven dan ook uitgelegd als een aanval van het bovennatuurlijke. De angst voor het water en het woud was echter te overwinnen. Met hun eigen 'medicijnen' en dansen, dachten ze de geesten te kunnen bezweren. Zo nu en dan vluchtten er dan ook slaven het bos in. Die angst voor het water en het woud was echter niets vergeleken met de angst voor de soldaten in het fort. Wie een ontvluchttingspoging deed en gepakt werd, liep grote kans genadeloos door hen afgemaakt te worden. Als de soldaten hun plicht niet meer zouden doen, dan zouden we op de plantages massale vluchtelingen kunnen verwachten. Of zouden de slaven van Mon Désir de Europeanen aanvallen? Mijn aanwezigheid van juni 1689, met een groepje van maar liefst 10 gewapende Europeanen en vrije slaven, was dan ook vooral voor de neven De Cosse bedoeld om in geval van nood mevrouw de weduwe te kunnen beschermen. Ik had mijn scheepskist en al wat voor mij van waarde was bij me, want ik verwachtte dat het verblijf dit keer wel wat langer zo zijn, gezien de nog steeds oplopende spanning, zowel in het fort als op Mon Désir.

Op 19 juli 1688 richtten rebellerende soldaten van het fort hun geweren op gouverneur Van Sommelsdijck, toen deze tijdens een verhitte discussie met hen naar zijn degen greep. 47 kogels doorboorden zijn vlees, zodat hij levenloos ter aarde viel, zijn ziel overgevend aan de Eeuwige. De muiterij in het fort was hiermee een volslagen feit geworden, met alle gevolgen van dien. Tal van onfrisse gebeurtenissen vonden plaats. Alle soldaten die trouw waren gebleven aan de leiding van onze kolonie werden bij elkaar geroepen, om gezamenlijk te trachten het gezag van de Staat te herstellen. Van de ene dag op de andere zat ik weer alleen op Mon Désir, zonder mijn lijfwachten, zonder enige bescherming, los van mijn eigen pistool. En net onder deze spannende omstandigheden liet Aat Zevenstaart zich weer eens onmenselijk gaan. Hij bezegelde daarmee zijn lot, het mijne, en dat van Cilie.

Cilie de Cosse, zoals ze genoemd werd, dochter van de Arabische slaaf Hanno en Bertha Wilhelmi, de weduwe van meneer De Cosse.

Het was op het eind van de 21ste juli 1688. De zon daalde al in het woud. Pieter Met-het-ene-Lelletje en twee andere slaven kwamen naar de grote woning, voorop Mon Désir, waar nu Aat Zevenstaart kwartier hield. De oerwouddrums hadden gezegd dat de soldaten in het fort hen niet meer konden deren. Nu durfden ze. Ze riepen hun meester, die sikkeneurig naar buiten kwam. Pieter vroeg: “Meester, wij honger. Wij meer eten. Wij meer kunnen halen?” Aat greep zijn kat met zeven staarten, en wees naar de hutten. “Verdwij jullie! In je hok!”, riep hij. Pieter liet het er niet bij zitten. Hij kwam dichterbij. “Wij honger. Wij niet meer kunnen werken!” Aat: “Wat, niet meer werken? Jullie luie Afrikanen zullen twee keer zo hard werken”, en hij wilde uithalen met zijn zevenstaart. Pieter haalde een stok achter zijn rug weg, waarmee hij de leren riempjes opving. De kat met de zeven staarten draaide zich om de stok en zat

vast. Met een flinke ruk trok Pieter het martelwerktuig uit Aat's hand. Ik zag het, want ik was op de discussie afgekomen, evenals mevrouw De Cosse, de kleine Cilie, de laatste Europese werklieden en bewakers, de zwarte ploegbazen en heel wat slaven.

Pieter pakte het vel op zijn magere ribbekast tussen zijn vingers: "Meester ons beter doodschieten! Wij toch doodgaan! Wij niet meer werken, als wij geen meer eten!" Aat droeg steeds twee geladen pistolen in zijn riem. Hij pakte er één, en toen ging alles heel erg snel. Pieter en de andere slaven renden een tiental passen opzij, waar van te voren al knuppels klaar waren gezet, zoals achteraf bleek. Aat richtte op Pieter. Mevrouw De Cosse sprong er tussen, en gilde: "Nee! Aat! Niet nog meer doden!" Aat drukte af. Een knal, vuur, en mevrouw De Cosse ving de kogel op die voor Pieter bedoeld was. Ze zakte bloedend in elkaar, onder de ogen van een totaal versterde dochter Cilie, een meisje van nog geen vier jaar oud. Aat greep zijn tweede pistool, en zou weer op Pieter richten. Voor hij de kans kreeg om af te drukken klonk er weer een knal. Aat stortte bloedend voorover, een kogel in zijn hoofd. Ik kon dit niet aanzien. Ik had mijn eigen pistool gegrepen, en maakte met één kogel een einde aan het schrikbewind op Mon Désir.

Wat toen gebeurde, ging allemaal zo snel, dat ik de volgorde niet zou kunnen vertellen. Pieter en zijn beide handlangers riepen naar de andere slaven. Hanno leek het commando op zich te nemen, toen de hele meute naar voren kwam. Die stortte zich op de zwarte ploegbazen, die samen met Aat de hel op aarde hadden proberen te scheppen. De ploegbazen en de laatste blanke knechten van Aat lagen spoedig dood voor de grote hoofdwoning van Mon Désir. De voorraadschuur werd losgebroken. De slaven verdeelden al het eten wat ze konden vinden. Terwijl ik mevrouw De Cosse naar binnen droeg, zochten ze de grote woning door op voedsel en wapens. Ze wilden hem in brand steken, maar daar stak Hanno een stokje voor. Terwijl de slaven op het stoffige plein voor het hoofdgebouw een groot vuur ontstaken, en daar hun dansen en liederen de ruimte gaven, zoals dat was gebeurd op het oogstfeest, zat ik met Cilie aan het sterfbed van mevrouw De Cosse. "Zorg goed voor Cilie", zei ze nog. "Breng haar naar mijn zuster in Holland. Laat haar alsjeblijft niet opgroeien in deze vreselijke wereld. Neem alles wat we bezitten, ga weg hier, en geef haar een nieuw leven....." Haar fijne hand gleed voor het laatst over het hoofdje van een huilende Cilie. De vingers streelden voor het laatst haar staartjes, en bleven toen even steken in de pluimen daarvan. Toen viel de hand naar beneden. Nog één zucht en mevrouw De Cosse was niet meer.